

Gynna mångfalden med Blommande åker och fältkant

Ettåriga blommande ytor med solrosor, vitsenap, honungsfacelia, blodklöver och bovete gynnar både fåglar och pollinatörer. Samtliga foton i faktabladet: Petter Haldén

Miljöersättningen *Blommande åker och fältkant* bidrar med livsmiljöer för biologisk mångfald i många åkerlandskap. Det här faktabladet handlar om hur de ytor som du anlägger inom ramen för miljöersättningen gör största möjliga nytta för biologisk mångfald.

En rik tillgång på pollen och nektar är avgörande för att humlor och andra bin ska bilda livskraftiga populationer som kan pollinera klöverfrö, raps och bönor samt vilda växter. Parasitsteklar, blomflugor, fjärilar och andra nyttoinsekter livnär sig också på pollen och nektar. I slättlandskapet är det ont om vilda blommor och här spelar blommande ytor en viktig roll för att bidra till nyttoinsekters behov av pollen och nektar. *Blommande åker och fältkant* kan inte ersätta artrika gräsmarker som till exempel ängs- och naturbetesmarker, men fungerar som ett komplement i landskapet och bidrar med variation. Blommande ytor gynnar också fältvilt och fåglar genom att erbjuda mat och skydd.

Så minst tre blommande örter!

Vegetationen ska till mer än 50 procent bestå av tre eller flera pollen- och nektarrika örter som är med på en lista över godkända arter som finns på Jordbruksverkets webbplats. Drygt sextio arter är godkända, exempelvis solros, honungsfacelia, doftklöver, rödklöver, gul sötväppling, kummin, cikoria, rödklint och kråkvicker. Mindre än 50 procent av vegetationen kan bestå av andra arter, som till exempel spannmål eller raps.

Ettårig eller flerårig fröblandning?

Att välja fleråriga blommande ytor är rationellt och ekonomiskt eftersom kostnaden för utsäde och etablering kan fördelas på flera år. Det har också fördelar för många insekter eftersom de kan fullborda sin livscykel i en miljö som är ostörd i flera år. Ettåriga

blommande ytor har fördelen att de ofta blommar tidigare på året och att du kan så dem på olika skiften olika år. Det finns också betydligt fler lämpliga fågel- och viltväxter bland de godkända ettåriga arterna som till exempel solros.

Ärtväxter är ofta basen i fleråriga fröblandningar för pollinerande insekter, deras pollen har högt proteininnehåll och proteinet är dessutom av hög kvalitet. Genom att blanda ärtväxter med kort blompip, som foderlusern, med arter med lång blompip, som rödklöver, gynnas bin med både kort och lång sugsnabel. För att ytterligare öka nyttan kan du blanda i örter med helt öppna blommor som kummin och cikoria, de passar insekter med korta mundelar som parasitsteklar och blomflugor. Korgblommiga växer som rödklint, vädtklint och åkervädd bidrar också med pollen och nektar av hög kvalitet.

Fleråriga blommande ytor med rödklöver är en viktig pollen- och nektarresurs för pollinatörer.

En ettårig blandning av honungsfacelia, doftklöver, blodklöver och bovete ger blomning under lång tid. Bovete och honungsfacelia blommar 7–8 veckor efter sådd, därefter doftklöver och sist blodklöver. Honungsfacelia och blodklöver klarar flera minusgrader och kan övervintra i södra Sverige om du sår dem på hösten. De blommar då redan i slutet av maj. Doftklöver och bovete är känsliga för låga temperaturer.

Många fåglar drar nytta av den ökade tillgången på insekter i blommande ytor. Solrosor, bovete eller cikoria ger, i blandning med andra arter, höst- och vintermat samt skydd åt fåglar.

Tänk på risken för växtföljdsjukdomar hos kål- och ärtväxter när du väljer arter till din fröblandning.

Den långtungade åkerhumlan samlar gärna pollen och nektar i rödklöver

Placera de blommande ytorna där de gör störst nytta

Eftersträva att sprida ut de blommande ytorna på gården så sprider du också ut de pollinerande insekterna. Humlor och andra bin föredrar kort avstånd mellan pollen- och nektarkällor och boet. Humlor bosätter sig ofta i övergivna gnagarbon i fältkanter och småbiotoper. Blommande ytor gör därför bäst nytta i kanten av ett fält, intill ett dike, en åkerholme eller en mindre väg. Att dela fält som är större än cirka 15 hektar med en blommande remsa ger värdefull variation till landskapet och bidrar med livsmiljöer för naturliga fiender till skadegörare, fältvilt och fåglar.

Om det är klövvilt som du främst vill gynna så gör du klokt i att placera de blommande ytorna som gröna korridorer mellan småbiotoper som småvatten, åkerholmar, dungar och bryn.

Du väljer själv hur stora dina skiften ska vara, men ett skifte måste vara minst 0,1 hektar. Det innebär att om skiftet är 4 meter brett måste det vara minst 250 meter långt. Om möjligt, gör skiftet minst 10 meter brett för att försvåra för råvar och grävlingar att hitta bon, ägg och ungar av raphöns och fältharar.

Ettåriga blommande ytor bör liksom andra ettåriga grödor ingå i en växtföljd för att begränsa förekomsten av rot- och frögräs. Byt därför plats på dina ettåriga blommande ytor mellan åren. Ett förslag är att inte låta dem återkomma till samma yta oftare än vart tredje år.

Etablering och skötsel av blommande ytor

Så dina blommande ytor grunt i en fin och ogräsfri såbädd på våren. Ringvälta gärna sådden för att fröna ska få god jordkontakt. Honungsfacelia är en bra skyddsgröda för fleråriga fröblandningar, ofta är halva rekommenderade utsädesmängden tillräcklig när den används som skyddsgröda.

Det är tillåtet att gödsla *Blommande åker och fältkant*. Ettåriga vilt- och fågelåkrar som ska producera mycket fröer är särskilt lämpliga att gödsla, 25–50 kg N/ha kan vara lagom. Fleråriga pollen- och nektarytor som domineras av ärtväxter eller ängsfröer utvecklas bäst utan gödsling.

Skötsel av fleråriga blommande ytor är viktigt för att de ska vara långlivade och blomma rikligt. Om du putsar de blommande ytorna när klövern börjar vissna får du en ny blomning efter några veckor.

Att skörda och ta bort det avslagna växtmaterialet gynnar den fleråriga blommande ytan, eftersom förna annars riskerar att kväva återväxten, och tillför växtnäring som missgynnar ärtväxter och andra blommande örter. Observera att skörd för foder eller biogas bara är tillåtet mellan 20 oktober och 31 december i Skåne, Halland och Blekinge. I övriga Sverige är skörd tillåtet mellan 10 oktober och 31 december. Det är dock möjligt att slå av ytorna efter 1 juli, samla ihop materialet och placera det i en sträng eller en hög intill den blommande ytan.

För att minska önskad fröspridning och hämma ogräs kan du putsa de ettåriga ytorna när de blommat över, dock tidigast 1 juli. Fågel- och viltåkrar med fröbärande växter som ger mat och skydd under höst och vinter ska förstås inte putsas.

Läs om de fullständiga villkoren för *Blommande åker och fältkant* på Jordbruksverkets webbplats.

Bergfinken uppskattar solrosfrön.

Exempel på lämpliga örter som gynnar nyttoinsekter, fåglar och fältvilt.

Jordhumlor och honungsbin	Långtungade humlor	Solitära bin och fjärilar	Parasitsteklar	Frötände fåglar	Fältvilt (raphöna, fasan och fälthare).
vitklöver	rödklöver	rödclint	kummin	cikoria	cikoria
gul sötväppling	getärt	vädclint	cikoria	solros	klöver
lusern	käringtand	åkervädd	vildmorot	spannmål*	foderraps*
honungsfacelia	åkerböna	kungsmynnta	dansk körvel	raps/rybs*	vitsenap
doftklöver		kråkvicker	slöjsilja	oljedådra, oljerättika, vitsenap	honungsfacelia

* måste utgöra mindre än 50 procent av vegetationen.